

نقد و ارزیابی کتاب انگلیسی برای دانشجویان رشته‌های علوم پایه (زیست‌شناسی و زمین‌شناسی)

رضا طاهرخانی^۱، ملیکا مجیدی کیا^۲

(دریافت: ۹۸/۱۱/۲۰ - پذیرش: ۹۸/۱۲/۲۵، نوع مقاله: مطالعه موردی)

چکیده

یکی از مهم‌ترین مواردی که باید در تهیه و تدوین منابع درسی به آن توجه داشت، نقد و ارزیابی کتاب‌های آموزشی است. از این رو، هدف اصلی مقاله حاضر نقد و بررسی کتاب انگلیسی برای دانشجویان علوم پایه (زیست‌شناسی و زمین‌شناسی)، نوشته محمودرضا عطایی، امیدرضا رجیبی، مودت سعیدی، ملیحه‌السادات موسوی و محسن نیلی احمدآبادی است که در سال ۱۳۹۴ از سوی سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت) منتشر شده است. برای رسیدن به این هدف، مدل نقد محمودی و احمدی صفا (۱۳۹۳) به کار رفت که به صورت اختصاصی برای نقد و ارزیابی کتب انگلیسی برای اهداف ویژه (ESP) ارائه شده است. موارد ضعف کتاب شامل استفاده کم از نمودارها و جداول مرتبط، و در نظر نگرفتن فعالیت‌های شکل‌دهنده تفکر خلاق، و قوت آن شامل طراحی ظاهری، ارائه فعالیت‌های مطرح برای هر درس، محتوای مناسب، انسجام مطالب، و توجه به پرورش مهارت‌های زبانی است. از آنجا که شکل‌گیری تفکر خلاق یکی از مهم‌ترین و ضروری‌ترین مهارت‌های آموزشی برای دانشجویان در دنیای امروز است، ضرورت دارد مؤلفان کتاب حاضر به منظور تقویت این بخش چاره‌ای اساسی بیندیشند.

کلیدواژه‌ها

ارزیابی کتاب‌های درسی، تهیه و تدوین منابع درسی، دانشجویان علوم پایه.

۱. استادیار، دانشگاه بوعلی سینا، دانشکده علوم انسانی، گروه زبان انگلیسی، همدان، ایران (r.taherkhani@basu.ac.ir) (نویسنده مسئول).

۲. دانشجوی کارشناسی ارشد آموزش زبان انگلیسی، دانشگاه بوعلی سینا، دانشکده علوم انسانی، همدان، ایران (majidikiamelika@gmail.com).

**A critical review and evaluation of the textbook:
*English for the Students of Science (Biology & Geology)***

Reza Taherkhani¹
Melika Majidikia²

Abstract

One of the most important issues that must be considered regarding textbook development is the critical evaluation of their materials. Therefore, this study aimed at evaluating a textbook entitled *English for the Students of Science (Biology & Geology)* written by Mahmoud-Reza Attai, Omid-Reza Rajabi, Mavaddat Saeidi, Malihe-Sadat Mousavi, and Mohsen Nili Ahmadabadi, and published by SAMT in 2016. In order to achieve this goal, the model developed by Mahmoodi and Ahmadsafa (2015) for critical evaluation of English for Specific Purposes books was used. Based on the analysis of the book, the textbook's weak points included insufficient application of relevant tables and figures, and the lack of features that activate and reinforce students' critical thinking, such as graphic features, appropriate activities for each lesson, appropriate content, coherence, and attention to language skills. Since developing critical thinking is considered as one of the most important and vital skills for students today, it is of utmost importance that authors of the book consider this aspect of learning in their future works.

Keywords: textbook evaluation, textbook materials development, composing and developing educational resources, students of Science.

-
1. Assistant Professor, Bu Ali Sina University, Faculty of the Humanities, English Language Department, Hamadan, Iran (r.taherkhani@basu.ac.ir)
 2. M. A. student in English Language Teaching, Bu Ali Sina University, Faculty of the Humanities, English Language Department, Hamadan, Iran (majidikiamelika@gmail.com)

مقدمه

با افزایش دانش عمومی در زمینه‌های مختلف که خواه ناخواه به تغییر در نیازهای آموزشی دانشجویان می‌انجامد از یک‌سو، و نیز نیاز شدید به یادگیری زبان دوم از سوی دیگر، تهیه و تدوین منابع و کتاب‌های درسی جدید اجتناب‌ناپذیر شده است؛ در نتیجه شاهد توجه بیش از پیش دانشمندان و صاحب‌نظران به تهیه و تألیف کتاب‌های آموزش زبان انگلیسی برای اهداف ویژه هستیم (محمودی، ۱۳۹۷). کتاب‌های آموزشی در زمره مهم‌ترین و تأثیرگذارترین ابزار آموزشی بوده، «نقشی تعیین‌کننده در بهبود سطح آموزش، تعیین محتوا و خط‌مشی آموزشی دارند» (روحانی و فرهنگ‌جو، ۱۳۹۵: ۱۱۴). در این میان، کتاب‌های آموزش زبان انگلیسی عمومی و نیز آموزش زبان انگلیسی با اهداف ویژه را می‌توان از اصلی‌ترین ابزار در هر برنامه آموزشی دانست (Ebadi & Naderifarjad, 2015).

بر اساس تعریف پالتریج و استارفیلد (Paltridge & Starfield, 2013: 2)، انگلیسی برای اهداف ویژه عبارت است از: آموزش زبان انگلیسی به منزله زبان دوم و یا زبان خارجی با هدف استفاده از آن در حوزه‌ای خاص. پیتر مسترز (Masters, 2005)، به‌طور کلی، انگلیسی برای اهداف ویژه را شاخه‌ای از تدریس زبان انگلیسی می‌داند که در عین حال برای اهداف عمومی هم در بر می‌گیرد. تعریف دادلی ایوانز و سینت جونز (Dudley-Evans & Saint, 1988) از این مقوله نیز در بسیاری از مقاله‌ها مورد توجه بوده است. طبق این تعریف، انگلیسی برای اهداف ویژه بر نیازهای زبان‌آموزان متمرکز و درباره آنان است؛ به‌علاوه این شیوه از تدریس زبان انگلیسی در مقایسه با شیوه عمومی آن به‌صرفه‌تر است.

ضرورت و پیشینه پژوهش

نظر به اهمیت چشمگیر انگلیسی برای اهداف ویژه، کتاب‌های بسیاری در این زمینه تألیف شده‌اند؛ اما آنچه بعد از آن ضروری می‌نماید، نقد و ارزیابی بی‌طرفانه کتاب و داشتن الگو و چارچوبی مناسب است (McDonough & Shaw, 2003). در دهه اخیر کتاب‌های تألیف‌شده بسیاری ارزیابی شده‌اند. از جمله، محققانی که به این مبادرت کردند عبارت‌اند از:

- رحیمی‌نژاد (۱۳۹۶) کتاب انگلیسی برای دانشجویان رشته آموزش و پرورش تطبیقی: آموزش و پرورش ابتدایی و آموزش و پرورش پیش دبستانی (آقازاده و باقری‌نویسی، ۱۳۹۶) را ارزیابی کرده که نتایج آن حاکی از علمی بودن اثر و تا حد زیادی برخوردار بودن از ویژگی‌های درسی و آموزشی لازم است.

- طاهرخانی و همکاران (۱۳۹۷) کتاب *انگلیسی برای دانشجویان جامعه‌شناسی* را با استفاده از الگوی نقد معرفی‌شده محمودی و احمدی صفا (۱۳۹۳) نقد و بررسی کرده‌اند. نتایج آن نشان می‌دهد علی‌رغم وجود نقایص و کاستی‌ها، کتاب نسبت به نسخه قبلی مناسب‌تر شده، در تدریس انگلیسی برای اهداف ویژه قابل استفاده است؛ زیرا: به‌رغم در نظر گرفتن دانش پس‌زمینه و سطح انگلیسی زبان آموزان، موجب تقویت استقلال در آنان شده که این خود یکی از اهداف مهم آموزش زبان نوین است؛ نیز محققان موضوعات مطرح‌شده در این کتاب را معتبر، متنوع و جذاب دانسته‌اند، گرچه در کنار این موضوع از ناکافی بودن تمرین‌های گفتاری و تلفظ ناراضی‌اند و درنهایت، از آنجا که کتاب به‌لحاظ تمرین‌های درک مطلب مکفی است؛ اما، طبق نظر این محققان تمرین‌های نوشتاری به اندازه کافی ارائه نشده‌اند.

- محمودی (۱۳۹۷) در مقاله «نقدی بر کتاب انگلیسی برای دانشجویان مهندسی»، با استفاده از الگوی نقد محمودی و احمدی صفا (۱۳۹۳) استفاده کرد و به این نتیجه رسید که این اثر علاوه بر داشتن برخی کاستی‌ها در مقایسه با دیگر کتاب‌های منتشر شده از سوی «سمت» - در زمینه آموزش انگلیسی برای اهداف ویژه - با معیارهای علمی تطابق بیشتری دارد.

- روحانی و فرهنگ‌جو (۱۳۹۵) نیز کتاب *راهنمای جامع زبان انگلیسی عمومی پیام نور* (علی‌محمدی و خلیلی، ۱۳۹۸) را با روش کیفی تحلیل محتوا مورد ارزیابی و نقد قرار داده و از چارچوب لیتل جان (Littlejohn, 2011) برای این کار استفاده کرده‌اند. بررسی آنان نشان داد که کتاب مورد نظر چندان موفق نبوده، در آن کاستی‌هایی به لحاظ محتوای زبانی، دستور زبان، کلمات، تمرین‌ها، و حتی ظاهر و شکل کتاب وجود دارد؛ در نتیجه، در مقاله حاصل از این بررسی، چند راه حل مناسب ارائه شده است.

- در پژوهشی دیگر قنسولی و پیشقدم (۱۳۸۹) نقدی کلی و جامع بر تمام کتاب‌های انگلیسی برای اهداف ویژه مورد استفاده آموزش زبان عمومی در دانشگاه‌ها انجام داده‌اند. در این تحقیق، نظر ۶۰۰ دانشجوی دانشگاه فردوسی با پاسخگویی به پرسش‌نامه‌ای درباره چهار مورد از کتاب‌های: *انگلیسی برای دانشجویان علوم انسانی، انگلیسی برای دانشجویان جامعه‌شناسی، انگلیسی برای دانشجویان پزشکی و انگلیسی برای دانشجویان مهندسی* دریافت شد و نیز با تعدادی از استادان این دانشگاه هم مصاحبه‌هایی درباره کیفیت کلاس‌های زبان عمومی به عمل آمد. نتایج این تحقیقات نشان داد هم دانشجویان و هم استادان از کلاس‌های

استفاده کننده از این کتاب‌ها ناراضی‌اند و معتقدند در طراحی تمرین‌های آن کتاب‌ها، نیازهای آموزشی دانشجویان رشته‌های مذکور در نظر گرفته نشده است.

- عبادی و نادری فرجاد (Ebadi & Naderifarjad, 2015) با مقایسه دو کتاب متفاوت: *انگلیسی آکسفورد برای مشاغل: پزشکی*^۱ (با چاپ آکسفورد) و *انگلیسی برای دانشجویان پزشکی*^۲ (با چاپ «سمت») سعی کرده‌اند نقدی بر کتاب‌های آموزش انگلیسی برای اهداف آموزشی داشته باشند. این ارزیابی با به کارگیری یک پرسش‌نامه شامل ۵۵ سؤال به منظور نظرسنجی از ۶۶ دانشجوی دانشگاه علوم پزشکی البرز صورت گرفته است؛ نتایج آن نشان می‌دهد دانشجویانی که زبان تخصصی خود را با مطالعه کتاب «سمت» گذرانده‌اند رضایت‌مندی بسیار کمتری نسبت به دانشجویانی دارند که کتاب آکسفورد را مطالعه کرده‌اند و حتی جنبه‌های ظاهری کتاب انتشارات آکسفورد بیشتر مورد توجه دانشجویان قرار گرفته است.

- در یک بررسی متفاوت، ملکی و کاظمی (۱۳۸۹) نیز کتاب *انگلیسی برای دانشجویان پزشکی* را مورد نقد و بررسی قرار داده‌اند. در این تحقیق به منظور اطلاع از نیازهای آموزشی دانشجویان از فرم‌های نیازسنجی و برای نظرسنجی از استادان درباره کتاب مورد نظر از چند پرسش‌نامه استفاده شد که طبق نتایج آن باید نیازهای دانشجویان، سطح مهارت‌های زبانی و همچنین نوع و سبک یادگیری‌شان در مسیر تألیف و آموزش کتاب‌های این چینی بیش از پیش مورد توجه قرار گیرند و مرتفع گردند.

علاوه بر این نمونه‌های مذکور که همگی کتاب‌های دانشگاهی را بررسی کرده‌اند، بسیاری از مقاله‌ها به ارزیابی کتاب‌های آموزش انگلیسی در مقاطع مختلف تحصیلی، اعم از متوسطه اول و دوم پرداخته‌اند که برای نمونه می‌توان به نقد کتاب زبان انگلیسی پایه اول دوره متوسطه (پایه هفتم) از سه دیدگاه مختلف اشاره کرد: محمودی و مرادی (۱۳۹۴)، در این بررسی از ۱۸ معلم زبان انگلیسی و ۲۵ دانش‌آموز پایه هفتم مصاحبه نیمه‌ساختاریافته صورت گرفت و همچنین متن و محتوای کتاب بررسی شد. براساس نتایج به دست آمده، این کتاب دارای نقاط قوتی چون: بهبود ظاهر کتاب نسبت به کتاب‌های پیشین، ضمیمه داشتن لوح فشرده و افزودن مهارت‌های شنیداری به کتاب، و نقاط ضعفی چون: مد نظر قرار ندادن روابط بینا فرهنگی و توجه اغراق‌آمیز به روساخت‌های فرهنگ بومی، کیفیت پایین تصاویر و

1. *Oxford English for Careers: Medicine*

2. *English for Medical Students*

فایل‌های شنیداری، و توجه نداشتن به دستور زبان است. دومین نقد از سوی زند مقدم و رحیمی گل‌خندان (۱۳۹۳) است که با به کارگیری چارچوب نظری کلی الیس (Ellis, 2003)، ماهیت تمرین‌های هشت درس را تحلیل و بررسی کردند. این مطالعه نشان داد که با توجه به تمرین‌های اندک که ماهیت فعالیت‌محور داشته‌اند، کتاب مذکور فعالیت‌محور نیست و بیشتر تمرین‌های آن فاقد امکان تعامل میان دانش‌آموزان و فراورده‌های آموزشی مفیدند. و سومین نقد به سودمند افشار (۱۳۹۴) تعلق دارد که وی با تکیه بر جنبه‌های تحلیل گفتمان انتقادی: نمود جنسیت و قدرت پرداخته است. در این بررسی ۲۱ معلم پایه هفتم به پرسش‌نامه‌ای براساس معیارهای ارزیابی کتاب‌های آموزش زبان پاسخ داده‌اند که از این میان ۱۰ نفر در مصاحبه‌ای در همین زمینه نیز شرکت کردند. علاوه بر تحقیق میدانی، محقق به بررسی ذهنی و تفصیلی کتاب با معیارهای موجود پرداخته است. کتاب علی‌رغم داشتن نقاط قوت، نقاط ضعف زیادی دارد که می‌توان به تعصب در مقوله فرهنگ، نداشتن جذابیت موضوعی، محتوایی و محدود بودن موقعیت‌ها اشاره کرد.

همچنین، صاحب‌نظرانی برخی کتاب‌های مورد استفاده در آموزشگاه‌های زبان را نقد و بررسی کرده‌اند؛ مانند علی درخشان (۱۳۹۷) در مقاله «تحلیل و نقد ارزش‌های فرهنگی در مجموعه کتاب‌های درسی American English File» که از روش تحلیل اکتشافی محتوای کیفی بهره برده و بدین منظور، مدل الگوهای فرهنگی زارعی و خالصی (۲۰۱۱) را به کار برده است. نتیجه‌گیری‌ها نشان داده‌اند که این کتاب‌ها حاوی ارزش‌های فرهنگی منحصر به غرب، از جمله: درس‌گزینی و مصرف‌گرایی است و از این رو، این تحقیق مهر تأییدی بر نقش بسیار مهم معلمان در صیانت از فرهنگ بومی است. در کنار مجموع فعالیت‌های گزارش شده و با امید به تکمیل نتایج نقدهای ارائه شده، نقد حاضر تلاشی است در راستای ارزیابی و بررسی یکی از کتاب‌هایی که به تازگی منتشر شده و تاکنون بر آن نقد و بررسی صورت نگرفته است.

معرفی اثر

اثر مورد پژوهش برای دانشجویان علوم پایه (زیست‌شناسی و زمین‌شناسی) (عطایی و همکاران، ۱۳۹۴) در ۱۲ درس و براساس موضوعات زیست‌شناسی و زمین‌شناسی چنین تدوین شده است: ابتدا، هر درس، یک صفحه عنوان و دو بخش اصلی دارد که این‌ها تقریباً با موضوعاتی مرتبط انتخاب شده‌اند. در صفحه عنوان، یک یا چند تصویر و چند

نکته و هدف اصلی درس دیده می شود. که مفاهیم مورد توجه در این درس هستند. هریک از بخش های اصلی در ابتدا، چند سؤال شروع کننده دارد که هدف از آن درگیر کردن فکر دانشجو با موضوع و برقراری ارتباط موضوع کتاب با دنیای واقعی است. دوم، یک متن برای درک مطلب به همراه چند نکته یادآور مهم ترین مطالب، تعدادی سؤال درک مطلب در قالب چهار گزینه ای و جای خالی، راهبردهای پیشنهادی برای خواندن، بخش تمرین لغات با تأکید بر معنا، نقش کلمات و هم خانواده های آنها، دستور زبان و سوم، متنی نهایی و به دنبال آن تمرین های ترجمه برای مرور نکات و همچنین جمع بندی دستاوردهای دانشجو از این درس در هر فصل کتاب آمده است.

معرفی مدل ارزیابی مطالعه حاضر

در مقاله حاضر از مدل نقد محمودی و احمدی صفا (۱۳۹۳) استفاده شده است. این مدل دارای سه بخش ارزیابی توصیفی، عینی، و محتوایی است؛ بخش های عینی و توصیفی را متخصصان آموزش زبان و بخش محتوایی را متخصصان رشته علمی ارزیابی می کنند. بدین ترتیب که از استادان استفاده کننده از کتاب مذکور برای تدریس، بازخوردی نظری یا عملی در قالب مصاحبه گرفته می شود. از آنجا که این مدل، نسبتاً جامع است و در سه مرحله به بیشتر نکات و بخش های یک کتاب توجه دارد و با نکته سنجی به صورت دقیق به تمام مسائل می پردازد، می تواند مدلی مناسب برای نقد کتابی مانند کتاب یادشده باشد که از بخش ها و جزئیات بسیاری برخوردار است. مطابق مدل مذکور، بخش های مختلف کتاب، اعم از شکل و ظاهر، متن، محتوا، نمودارها، فعالیت ها و حتی نقاط قوت و ضعف و قابلیت تعمیم کتاب بحث و بررسی خواهد شد؛ زیرا مدت زیادی از انتشار کتاب نمی گذرد و هنوز بسیاری از مناطق کشور از آن استفاده نکرده اند و در دسترس بسیاری از استادان و دانشجویان نیست و یا استادان مربوط به آن را برای تدریس انتخاب نکرده اند. این امکان وجود دارد که همان طور که در خود مدل هم ذکر شده در این مطالعه به همه پرسش ها پاسخ داده نشود.

۱. ارزیابی توصیفی

ارزیابی توصیفی خود، به ترتیب، شامل سه زیرمجموعه: ارزیابی بیرونی (ظاهری)، ارزیابی درونی، و ارزیابی کلی است.

الف) ارزیابی بیرونی (ظاهری)

ارزیابی بیرونی کتاب، به‌طور عمده، شامل جلد کتاب، فهرست مطالب و توضیحات کلی درباره نحوه چینش مطالب می‌شود و اطلاعاتی مانند مخاطب، کیفیت چاپ، چینش، ساختار و سازماندهی کتاب را ارائه می‌دهد (McDonough & Shaw, 2003). ارزیابی بیرونی اثر عبارت است از:

- جلد کتاب از نظر طراحی، کیفیت چاپ و نوع کاغذ مناسب به نظر می‌رسد و نیز کیفیت چاپ و کاغذ در سایر بخش‌های کتاب نسبتاً مطلوب است. این کتاب از صفحه‌آرایی مناسبی برخوردار و شماره صفحات آن به‌خوبی و با دقت کافی در جدول محتوا آمده است. پس از جدول محتوا، نموداری از مطالب به چشم می‌خورد که نگرشی کامل و کلی به خواننده می‌دهد.

- مانند سایر کتاب‌ها، مقدمه‌ای فارسی تحت عنوان «سخن سمت» دارد که توضیحات آن درباره اهداف و سیاست‌های آموزش زبان خارجی، و نیز کتاب مورد بحث است؛ همچنین در آن مقدمه‌ای دیگر به زبان انگلیسی است که به مطالبی در مورد سطح دانش انگلیسی مخاطبان، اهداف کتاب، متون، و بخش‌های مختلف کتاب پرداخته است. بر این اساس، این کتاب برای دانشجویان کارشناسی رشته‌های علوم پایه (زیست‌شناسی و زمین‌شناسی) در سطح متوسط و به‌عنوان منبع اصلی «درس زبان انگلیسی» قابل استفاده است.

- کتاب مصور است و این ویژگی مثبت اثر است؛ زیرا تصاویر در مؤثر بودن آموزش و تسهیل یادگیری نقش دارند. در این کتاب، تصاویر رنگی و مناسب با کیفیت نسبتاً خوبی چاپ شده‌اند. در تأیید این نکته می‌توان به سنگ و این و هرن (Sangwine & Horne, 1998: 1) اشاره داشت که معتقدند: بدیهی است یک تصویر رنگی از این قابلیت برخوردار است که حامل اطلاعاتی بیش از یک تصویر تک رنگ و یا سیاه و سفید باشد.

- تصاویر وسایل آزمایشگاهی شیمی و ساختار مولکولی برخی مواد روی جلد دیده می‌شود؛ در حالی که در عنوان کتاب نامی از این درس ذکر نشده است؛ بنابراین چندان مفید و مرتبط به نظر نمی‌رسد.

- بیش از حد از رنگ‌هایی مثل سفید و خاکستری روی جلد استفاده شده و فقط در دو بخش کوچک، رنگ قرمز تیره به کار رفته است؛ اما به کارگیری بیشتر آن می‌توانست جذابیت بصری بیشتری ایجاد کند.

- به غیر از مسائل ظاهری، تهیه فهرست‌های لازم از مطالب کتاب ضروری است و

با آن که جدول محتوای کتاب کامل و گویاست، اما فاقد فهرست الفبایی و فهرست لغات است؛ در حالی که در به یادگیری بیشتر زبان آموز مؤثر است.

- برای بسیاری از تصاویر منابع ارائه نشده و این از دیگر نکات منفی کتاب است؛ زیرا دال بر رعایت نکردن اصل امانت‌داری است. برای مثال، تصاویر صفحات ۵۵ و ۱۰۹ فاقد منبع هستند؛ اگرچه منابع به کار رفته در کتاب به طور کلی در پایان کتاب دیده می‌شود.
- از نکات مثبت در نگارش این کتاب، رعایت کردن علائم سجاوندی است که خوانش آن را ساده‌تر می‌کند و همچنین توضیحات پاورقی برای برخی نکات و موارد دستوری به کار رفته در متن که به تشخیص نویسنده مبهم به نظر می‌رسند؛ این امر می‌تواند دانش‌زبانی زبان آموز را در زمینه نکات دستوری افزایش دهد. تعریفی که در پاورقی صفحه ۹۰ آورده شده یکی از مثال‌های مورد مذکور است.^۱

ب) ارزیابی درونی

در ارزیابی درونی که در سطحی بالاتر است، مشخص می‌شود که کیفیت محتوایی اثر تا چه حد با اهداف نویسنده و ناشر منطبق است. با مطالعه جدول محتوا و نمودار در ابتدای کتاب، می‌توان اطلاعات مفیدی درباره مطالب و چینش آن‌ها در ادامه کتاب یافت، زیرا هدف کتاب مورد نظر تقویت مهارت خواندن در دانشجویان رشته‌های علوم پایه، آموزش مهارت‌ها و راهبردهای لازم برای خواندن، گسترش دایره لغات، و یادگیری دستور زبان است. کتاب شامل ۱۲ درس است که هر یک بخش‌های مختلفی دارد. در ابتدای هر درس، صفحه عنوان به همراه یک عکس مرتبط با عنوان درس و معرفی اجمالی بخش‌های مختلف درس دیده می‌شود و سپس صفحه فعالیت‌های پیش از خواندن، متن اصلی درس، و فعالیت‌های پس از خواندن را می‌توان یافت. در ادامه، چند راهبرد برای خواندن، بخشی مربوط به یادگیری لغت و نحوه جست‌وجوی معنای لغات در فرهنگ لغت در درس‌های آغازین آمده و به دنبال آن سؤال‌های دستور زبان و در انتها، متن دوم و متنی برای ترجمه وجود دارد. بدین ترتیب، تقریباً می‌توان نتیجه گرفت که بخش‌های لازم - برای رسیدن به اهداف آموزشی که در ابتدای کتاب آمده‌اند - در این کتاب گنجانده شده‌اند. از آنجا که در مقدمه کتاب مخاطبان کتاب دانشجویان با سطح زبانی متوسط و بالاترند و این افراد تاحدودی با دستور زبان انگلیسی و لغات کاربردی آشنا هستند و می‌توانند از آن‌ها استفاده

1. "Bare infinitive" is an infinitive without "to" like do, like, decide, want, etc.

کنند، از این کتاب می‌توان برای یادگیری مهارت‌های زبانی مختلف و با تأکید بر خواندن که به گفته سوکچوتیرات (Sookchotirat, 2005) مهم‌ترین مهارت است، بهره‌برداری کرد. در ادامه، به ویژگی‌های مثبت و منفی درونی این اثر اشاره می‌شود:

- کتاب از نظم ساختاری خوب و مطالبی منسجم و مرتبط برخوردار است. با علم بر این که کتاب به منظور آشنایی دانشجویان علوم پایه و به‌ویژه دانشجویان زیست‌شناسی و زمین‌شناسی با متون و لغات تخصصی رشته‌هایشان نوشته شده است، از جمله نکات مثبت کتاب می‌توان به گنجاندن مطالب مفید و مرتبط هر دو رشته در کنار هم و صرف نظر نکردن از یکی به خاطر دیگری اشاره کرد. به علاوه، نظم موجود در هر درس یادگیری را عمیق‌تر و اصولی‌تر می‌کند. فعالیت‌های پیش از خواندن، ذهن دانشجویان را با مطالب درگیر می‌کند و سبب می‌شوند دانشجویان با دیدی بهتر و نگاهی عمیق‌تر به متن بنگرند. پرسش‌های پس از خواندن هم به فهم بیشتر و بهتر مطالب می‌انجامند و ارتباطی بهتر بین اطلاعات قبلی و اطلاعات جدید برقرار می‌شوند.

- یکی از نقاط ضعف کتاب، بخش‌هایی است که همگی به یک روش و با ساختاری مشابه طراحی شده‌اند. بیشتر سؤال‌های این کتاب نیمه‌تشریحی با جاهای خالی و یا چهارگزینه‌ای‌اند که پس از مطالعه چند درس کلیشه‌ای و یکنواخت به نظر می‌رسند. همچنین فعالیت‌هایی که در طراحی آن‌ها از تصاویر و نمودارها استفاده شده باشد هم به‌ندرت دیده می‌شوند، مانند صفحات ۷۲ و ۱۲۰. بدین ترتیب، تمرین‌ها با روشی ثابت و بدون توجه به تفاوت‌های یادگیری دانشجویان انتخاب شده‌اند. تمرین‌هایی که برای ترجمه در انتهای هر درس آمده‌اند، بیشتر برای دانشجویانی مفیدند که قصد دارند مهارت ترجمه‌شان را تقویت کنند؛ در حالی که برای تقویت مهارت خواندن، گسترش دایره لغات و یا یادگیری دستور زبان، نقش‌چندانی ندارند و در راستای هدف اصلی از تألیف کتاب نیستند. بنابراین بهتر است تمرین‌های دیگری، از جمله سؤال‌هایی به منظور حل مسئله، جایگزین کنند که هم تنوع بیشتر ایجاد می‌کنند و هم در یادگیری بیشتر دانشجویان نقش دارند.

- هیچ‌یک از تمرین‌های کتاب در جهت تقویت تفکر انتقادی که در یادگیری بسیار حائز اهمیت است گامی برنداشته است که این خود از جمله نقاط ضعف در طراحی و تألیف کتاب است؛ زیرا بسیاری از فعالیت‌های کتاب با مراجعه مجدد به متن و یا فرهنگ لغت که در درس اول آمده قابل حل هستند و نیازی به استدلال و استنباط، برقراری ارتباط بین تجربیات پیشین حاصل از یادگیری و یا محیط اطراف با دانش کنونی و در نتیجه تفکر انتقادی نیست.

• در هیچ‌یک از بخش‌های کتاب تمرینی به منظور تقویت سایر مهارت‌ها، از جمله مهارت گوش دادن، گنجانده نشده است که بهتر بود چند تمرین شنیداری افزوده یا کتابی مکمل معرفی می‌شد؛ زیرا شنیدن لغات جدید به صورت واقعی می‌تواند به درست تلفظ کردن آن‌ها در خواندن که هدف اصلی این کتاب است منجر شود.

• اما نکات مثبتی هم وجود دارند که از آن جمله می‌توان به تقویت دانشجویان در یادگیری و دنبال کردن مطالب به صورت خودخوان اشاره کرد. از جمله پرسش‌هایی که در جهت دستیابی به این هدف کمک‌کننده هستند می‌توان به نمونه‌های صفحه ۷ اشاره کرد. عمده این سؤال‌ها برای آشنایی دانشجویان با انواع دیکشنری، نحوه استفاده از آن، و لغاتی است که به طور مکرر در آن دیده می‌شوند و این می‌تواند به دانشجویان در مطالعه خارج از کلاس و خودخوان کمک‌شایانی کند. برای مثال، تمرین کارگروهی ۱-۵ از اطلاعاتی که می‌توان در فرهنگ لغت جو یا شد نام برده و از دانشجو خواسته است که با مراجعه به فرهنگ لغت جاهای خالی را تکمیل کند.

• یکی دیگر از بخش‌های اصلی هر درس آموزش نکات دستوری است که براساس نظریه‌های روش تدریس به دو شیوه صورت می‌گیرد: شیوه اول، ارائه قانون در ابتدا و سپس افزودن چند مثال برای درک بهتر که البته امروزه کمتر به کار می‌رود و شیوه دوم، روش کشف است که در آن چند مثال ارائه و سپس قانون از آن‌ها استنباط می‌شود؛ این روش جدید و مفید است و تمرین‌های این کتاب هم با استفاده از شیوه دوم تنظیم شده است.

• کتاب دارای تصاویر مفید و مرتبط زیادی است که علاوه بر زیبایی بصری، به دلیل ارتباط نزدیک با متن و محتوای درس، به درک بهتر مطالب بسیار کمک می‌کند. برای مثال، تصویر صفحه ۸۵، تمثیلی بسیار ساده از یک جلگه است که خواننده را از جستجوی لغت plain و یا هرگونه توضیح اضافه بی‌نیاز می‌کند و مفهوم را به راحتی به ذهن خواننده متبادر می‌سازد.

• از آنجا که کتاب درباره رشته‌های علوم پایه و عمده مطالب آن علمی و ثابت است و طرز فکر افراد مختلف بر آن‌ها تأثیر چندانی ندارد، متون آن مستعد داشتن رویکردهای نژادپرستانه نیستند و در نتیجه خوانندگان هم در معرض تعصبات شخصی و ملی در درک مفاهیم قرار نمی‌گیرند؛ اگرچه، به منظور آشنایی بیشتر خواننده با جغرافیا و یا خصوصیات زمین‌شناسی کشورمان بهتر بود که در بخش‌هایی از کتاب به این مسئله اشاره می‌شد یا با ذکر چند مثال، این موضوع بررسی می‌شد. برای مثال، در صفحه ۱۳۹ که

تاریخچه‌ای از کسوف در برخی کشورها آورده شده است، بهتر بود به سوابق کشورمان ایران هم اشاره می‌شد.

ج) ارزیابی کلی

ارزیابی کلی تطابق مطالب با معیارها، انعطاف‌پذیری، ارتباط مطالب، میزان بهروری و نقاط قوت و ضعف اثر بررسی می‌شود. بدین ترتیب، این ارزیابی با توجه به مفاهیم (قابلیت استفاده، قابلیت تعمیم‌پذیری و قابلیت بهروری) زیر صورت می‌گیرد:

قابلیت استفاده: این کتاب تا چه اندازه در برنامه‌درسی و آموزشی موجود قابل استفاده است و با آن‌ها همخوانی دارد؟ با توجه به این که این کتاب را «سمت» (سازمان تخصصی تهیه و تدوین کتاب‌های دانشگاهی) منتشر کرده است، با در نظر گرفتن سرفصل‌های ارائه شده برنامه‌درسی و آموزشی دانشگاه‌های کشور تهیه شده است و از آنجا که مطالب آن همه علمی و دارای عنوان‌های منطبق بر اصول و ارزش‌های مورد قبول اجتماع هستند، در جامعه و نظام آموزشی کنونی قابل استفاده است. به علاوه، محتوای کتاب، با در نظر گرفتن اهداف آن که ذکر شد، مطابق با توانایی‌های دانشجویان، سطح زبانی آنان و نیازهای علمی انتخاب و تألیف شده و در کنار این جنبه علمی به برخی جنبه‌های توسعه فردی و خودآموزی توجه شده است. برای مثال، در بخش خودارزیابی دانشجویان می‌توانند با خودارزشیابی راهبردهای فرازبانی را به کار گیرند و آگاهانه یادگیری خود را افزایش دهند. بدین ترتیب، می‌توان نتیجه گرفت که کتاب حاضر از شرایط لازم برای سازگاری با برنامه‌درسی و نظام آموزشی موجود از سطحی مقبول برخوردار است.

قابلیت تعمیم (تعمیم‌پذیری): تا چه میزان می‌توان عناصر محوری و اساسی این کتاب را در بافت‌های آموزشی رشته‌های دیگر و برای افراد یا گروه‌هایی غیر از مخاطبان اصلی کتاب استفاده کرد؟ گرچه کتاب بر مبنای مطالب علمی مرتبط با زیست‌شناسی و زمین‌شناسی نوشته شده است، ممکن است برخی مفاهیم آن برای دانشجویان سایر رشته‌ها جذابیت لازم را نداشته باشد؛ اما با دانستن این که از لحاظ سطح زبانی متناسب با سطح متوسط و بالاتر است، به منظور تقویت مهارت خواندن و یادگیری برخی لغات و نکات دستوری، برای همه افراد در این سطح زبانی قابل استفاده است. افزون بر این، این مطالب علمی می‌تواند بر دانش عمومی خواننده بیفزاید. بنابراین، کتاب از لحاظ موضوعی کاملاً

به رشته‌هایی به جز زیست‌شناسی و زمین‌شناسی تعمیم‌پذیر نیست، اما برای طیف گسترده‌ای از خوانندگان مطالب آن درک‌شدنی و فهمیدنی است.

قابلیت بهره‌وری: از نظر کلی مهم‌ترین قوت‌ها و ضعف‌های کتاب را چه می‌دانید؟ کتاب نقاط قوت بسیاری دارد که می‌توان به موارد زیر اشاره کرد: (۱) برخورداری از کیفیت چاپ و طراحی نسبتاً خوب؛ (۲) انتخاب دقیق موضوعات و متون مرتبط و نسبتاً جذاب؛ (۳) گنجاندن فعالیت‌های کافی و مفید که مهارت‌های زیادی تقویت می‌شود و خواننده اطلاعات مفیدی کسب می‌کند؛ (۴) تعمیم‌پذیری راهبردهای ارائه شده در هر درس به همه متون که در تقویت مهارت درک مطلب و خواندن مفید هستند؛ (۵) برخورداری از ساختاری نظام‌مند و منسجم و دارای خوانش ساده؛ (۶) ارتباط موضوعات کتاب با هر دو رشته اشاره شده در عنوان؛ (۷) تمرکز کافی بر مهارت خواندن و پرورش آن؛ (۸) در برخی بخش‌ها، از جمله خردزبایی، تأکید بر مهارت‌های فرازبانی دانشجویان و توانمند کردن آنان برای هدایت یادگیری خودشان و (۹) برخورداری از حجم مناسبی و پرهیز از پرداختن به مفاهیم، موضوعات، لغات و نکات سخت و دور از ذهن به منظور تسهیل در یادگیری.

کتاب نیز نکات منفی هم دارد که عبارت است از: (۱) طراحی جلد با رنگ‌های خنثی و کاهش جذابیت ظاهری؛ (۲) یکنواختی بسیار و تنوع‌نداشتن تمرین‌های کتاب؛ (۳) استفاده کم از نمودارها و جداول که از جذابیت فعالیت‌های کتاب می‌کاهد؛ (۴) نبود سؤال‌های کافی برای تقویت مهارت‌های تفکر انتقادی و حل مسئله؛ (۵) تمرکز مطالب کتاب تا حد زیادی صرفاً بر تقویت مهارت خواندن و نبود فعالیت‌های کافی برای مهارت نوشتاری؛ (۶) صرف نظر کردن از مهارت‌های گفتاری و شنیداری تا حد زیاد؛ (۷) گرچه نکات دستوری از ساده به دشوار است، در برخی قسمت‌ها خلاف آن دیده می‌شود؛ برای مثال، گرامر درس ۷ (صفحه ۸۹)، مربوط به جملات شرطی، به دلیل داشتن انواع مختلف و نکات ریز نوشتاری در مقایسه با گرامر درس ۹ (صفحه ۱۱۵) که درباره افعال modal و کاربردهای آن‌ها و عملاً بیشتر نکات حفظی است، پیچیده‌تر و دشوارتر است و (۸) تصاویر کتاب مفید و مرتبط‌اند، اما به منابع بسیاری از آن‌ها اشاره نشده و این خود نقض در اصل امانت‌داری است.

۲. ارزشیابی عینی

به منظور تکمیل ارزیابی توصیفی که ذهنی است و با معیارهای ملموس صورت نمی‌گیرد، ارزیابی عینی صورت می‌گیرد. این ارزیابی شامل یک چک لیست متشکل از دو جدول

است؛ بدین صورت که با امتیازدهی به جمله‌های این دو جدول می‌توان با معیارهای کمی کیفیت اثر را به صورت عینی بررسی کرد.

در دو جدول ۱ و ۲، ظاهر و محتوای کتاب را محققان ارزیابی کرده‌اند، بدین ترتیب که در هر یک از بندها، جزئیات مربوط به یک بخش از کتاب را تعریف و با استفاده از ارزشیابی کیفی (یکی از صفات عالی، خوب، متوسط، و ضعیف) امتیاز داده‌اند.

جدول ۱ بررسی شکلی اثر

موضوع	عالی	خوب	متوسط	ضعیف	ضرایب
جامعیت شکلی اثر (مقدمه تخصصی، فهرست لغات، جدول، نمودار، فهرست منابع، الحاقات،...)			×		۴
کیفیت چاپ اثر (صفحه‌آرایی، حروف‌نگاری، طرح جلد، صحافی و ...)		×			۲
رعایت قواعد عمومی نگارش و ویرایش تخصصی اثر		×			۳
مواد کمک آموزشی مکمل (کتاب معلم، کتاب کار، لوح فشرده و معرفی وب‌سایت و...)				×	۳
	۰	۱۵	۸	۳	۲۶

جدول ۲ بررسی محتوایی اثر

موضوع	عالی	خوب	متوسط	ضعیف	ضرایب
همخوانی اثر با مبانی نظری آموزش زبان خارجی		×			۴
تناسب و جامعیت موضوعی و محتوایی اثر با رشته آموزشی		×			۴
توجه به توانمندسازی زبان‌آموزان برای ادامه یادگیری به صورت خودخوان		×			۴
همخوانی تمرین‌ها و آزمون‌های اثر از نظر کمی و کیفی با سطح توانش زبانی و نیازهای آموزشی زبان‌آموزان		×			۴
کیفیت انتخاب، درجه‌بندی، و ارائه مطالب درسی			×		۳
نظم منطقی و انسجام مطالب در کل اثر		×			۳
نظم منطقی و انسجام مطالب در هر فصل		×			۳
توجه به آموزش مهارت‌های زندگی، مانند تفکر انتقادی، پرورش خلاقیت، و ...				×	۳

ادامه جدول ۲

موضوع	عالی	خوب	متوسط	ضعیف	ضرایب
انطباق محتوای اثر با مبانی و پیش فرض های فرهنگ ایرانی - اسلامی		×			۳
روزآمدی و اعتبار علمی متون و منابع نوآوری در تمرین ها و فعالیت ها			×		۳
امانت داری در ذکر مآخذ				×	۳
پوشش مهارت های چهارگانه زبانی با توجه به اهداف درس			×		۲
توجه به تفاوت های فردی زبان آموزان از نظر سبک یادگیری در طراحی تمرین ها و فعالیت ها			×		۲
میزان واقعی بودن (authenticity) متون بهره گیری از ابزارهای لازم علمی برای تفهیم موضوع			×		۲
همخوانی اثر با برنامه درسی و نظام آموزشی موجود		×			۲
تناسب و جامعیت موضوعی و محتوایی اثر با درس ESP		×			۲
مطابقت اثر با سرفصل های وزارت علوم، تحقیقات و فناوری	×				۲
	۲	۹۹	۲۴	۱۱	۱۳۶

همان طور که مشاهده می شود، در ستون آخر جدول ها اعدادی با ضریب، به منظور نشان دادن میزان اهمیت هر مورد آمده است که در امتیاز داده شده از ضعیف (۱) تا عالی (۴) ضرب می شوند و امتیاز نهایی هر بخش تعیین می گردند.

۳. ارزیابی محتوایی متخصصان رشته آموزشی

آخرین مرحله این بررسی ارزیابی محتوایی است که به وسیله متخصصان رشته مربوط و با پاسخ دهی به ۵ پرسش انجام می شود. منتقد این ۵ پرسش را از طریق مصاحبه مطرح کرد و استادان با توجه به تجربه و بازخورد حاصل از تدریس کتاب مذکور پاسخ دادند. طی تماس هایی که با دانشگاه های ارومیه، همدان، تبریز، تهران، شیراز و ۱۱ دانشگاه دیگر حاصل شد، مشخص گردید کتاب مذکور در هیچ یک از این دانشگاه ها تدریس نمی شود و محتوای آموزشی مورد استفاده آن ها مقاله هایی است که استادان مختلف این رشته نگاشته اند. یکی از دلایل آن تازگی انتشار آن است. از آنجا که طبق مدل استفاده شده

برای نقد کتاب حاضر، نیازی به پاسخگویی به تمام سؤال‌ها مطرح شده نیست، به سؤال‌های این بخش از نقد پاسخی داده نشده است.

بحث و نتیجه‌گیری

براساس این مطالعه می‌توان نتیجه گرفت که کتاب انگلیسی برای دانشجویان علوم پایه (زیست‌شناسی و زمین‌شناسی) (عطایی و همکاران، ۱۳۹۴) به لحاظ طراحی ظاهری، فعالیت‌های مطرح شده برای هر درس، محتوا، انسجام مطالب، و پرورش مهارت‌های زبانی موفق بوده و از این لحاظ توانسته است تا حدودی رضایت را جلب کند. از مهم‌ترین مزایای آن نسبت به منابع قبلی می‌توان به مصور بودن و همچنین رعایت کردن علائم سجاوندی، به‌منظور سهولت در خواندن و تشویق دانشجویان به یادگیری مهارت‌های زبانی به صورت خودخوان. مانند هر کتاب دیگری، کتاب حاضر کاستی‌هایی دارد؛ از آن جمله: استفاده بیش از حد از رنگ‌های خنثی در طراحی جلد، رعایت نکردن امانت‌داری و ذکر نکردن منابع برخی مطالب و تصاویر، استفاده کم از نمودارها و جداول مرتبط، و بی‌توجهی به فعالیت‌های شکل‌دهنده تفکر. نظر به این که شکل‌گیری تفکر انتقادی یکی از مهم‌ترین ضروری‌ترین مهارت‌های آموزشی برای دانشجویان در دنیای امروز است، ضرورت دارد مؤلفان کتاب حاضر به منظور تقویت این بخش چاره‌ای اساسی بیندیشند.

منابع

- آقازاده، احمد و رضا باقری‌نویسی (۱۳۹۶). *انگلیسی برای دانشجویان رشته آموزش و پرورش تطبیقی: آموزش و پرورش ابتدایی و آموزش و پرورش پیش‌دبستانی*، تهران: سمت.
- درخشان، علی (۱۳۹۷). «تحلیل و نقد ارزش‌های فرهنگی در مجموعه کتاب‌های درسی American English File»، *پژوهش‌نامه انتقادی متون و برنامه‌های علوم انسانی*، ۱۸(۸)، ص ۷۶-۵۳.
- روحانی، علی و مریم فرهنگ‌جو (۱۳۹۵). «نقد و ارزیابی کتاب زبان انگلیسی عمومی دانشگاه پیام نور»، *پژوهش و نگارش کتب دانشگاهی*، ۲۰(۳۸)، ص ۱۱۴-۱۳۱.
- زند مقدم، امیر و آریا رحیمی گل‌خندان (۱۳۹۳). «بررسی و نقد کتاب 'زبان انگلیسی پایه هفتم' از دیدگاه طرح درس فعالیت محور»، *پژوهش‌نامه انتقادی متون و برنامه‌های علوم انسانی*، ۴(۴)، ص ۱۰۴-۷۷.
- سودمند افشار، حسن (۱۳۹۴). «بررسی و نقد کتاب 'زبان انگلیسی پایه اول دوره متوسطه' با تکیه بر جنبه‌های تحلیل گفتمان انتقادی: نمود جنسیت و قدرت»، *پژوهش‌نامه انتقادی متون و برنامه‌های علوم انسانی*، ۱۵(۳)، ص ۱۰۵-۱۳۲.
- طاهرخانی، رضا، کاربخش راوری، رحیمه و رباب زمانی جمشیدی (۱۳۹۷). «نقد کتاب انگلیسی برای

دانشجویان جامعه شناسی، «پژوهش نامه انتقادی متون و برنامه های علوم انسانی»، ۱۸(۸)، ص ۲۳۱-۲۵۴. عطایی، محمودرضا، رجیبی، امیدرضا، سعیدی، مودت، موسوی، ملیحه السادات و محسن نیلی احمدآبادی (۱۳۹۴). انگلیسی برای دانشجویان رشته های علوم پایه (زیست شناسی و زمین شناسی)، تهران: سمت. علی محمدی، محمود و حسن خلیلی (۱۳۹۸). راهنمای جامع زبان انگلیسی عمومی پیام نور، تهران: پیام نور. قنسولی، بهزاد و رضا پیشقدم (۱۳۸۹). «نقدی بر کتاب انگلیسی برای مقاصد خاص»، فصلنامه مطالعات زبان و ترجمه، ۴(۴۲)، ص ۲۱-۳۵. محمودی، محمدهادی (۱۳۹۷). «نقدی بر کتاب انگلیسی برای دانشجویان مهندسی»، پژوهش نامه انتقادی متون و برنامه های علوم انسانی، ۱۸(۸)، ص ۳۰۹-۳۲۶. محمودی، محمدهادی و محمد احمدی صفا (۱۳۹۳). «ارزشیابی الگو - محور کتاب های انگلیسی برای اهداف خاص (ESP)»، پژوهش نامه انتقادی متون و برنامه های علوم انسانی، ۱۴(۴)، ص ۲۳۱-۲۵۴. محمودی، محمدهادی و محمد مرادی (۱۳۹۴). «نقد و ارزشیابی کیفی کتاب زبان انگلیسی پایه اول دوره اول متوسطه (هفتم) با تأکید بر روش شناسی آموزش زبان خارجی»، پژوهش نامه انتقادی متون و برنامه های علوم انسانی، ۱۵(۳)، ص ۱۷۹-۱۹۶. ملکی، عطاالله و مگنولیا کاظمی (۱۳۸۹). «ارزشیابی یک کتاب آموزش زبان تخصصی پزشکی براساس سنجش نیازهای دانشجویان»، مجله توسعه آموزش در علوم پزشکی، ۳(۵)، ص ۴۹-۵۵.

- Dudley-Evans, T., & M. J. Saint John (1998). *Developments in English for Specific Purposes: A Multi-Disciplinary Approach*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Ebadi, S., & Z. Naderifarjad (2015). "Evaluation of EAP textbooks: A comparison between SAMT english for medical students and Oxford english for career", *Journal of Applied Linguistics and Language Research*, 2(3).
- Ellis, R. (2003). *Task-based Language and Teaching*, Oxford: Oxford University Press.
- Littlejohn, A. (2011). "The Analysis of Language Materials: Inside the Trojan Horse", in: B. Tomlinson (Ed.), *Materials Development in Language Teaching*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Master, P. (2005). "Research in english for specific purposes", In: E. Hinkle (Ed.), *Handbook of Research in Second Language Teaching and Learning*, p. 99, Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.
- McDonough, J. & C. Shaw (2003). *Materials and Methods in ELT: A Teacher's Guide*, 2nd ed., Oxford: Blackwell.
- Oxford Univeristy (). *Oxford English for Careers: Medicine*, Mc Donough & show (2003)
- Paltridge, B., & S. Starfield (2013). *The Handook of English for Specific Purposes*, Cichester, West Sussex: John Wiley & Sons, Inc .
- Sangwine, S. J., & R. E. Home (1998). *The Colour Image Processing Handbook*, UK: University of Reading.
- Sookchotirat, M. (2005). *Reading: Learning Sooner, Teaching Well*, Thailand: Nanmee.